

НАУКОВІ ДОСЯГНЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КАФЕДРИ ПЕДІАТРІЇ ТА МЕДИЧНОЇ ГЕНЕТИКИ БУКОВИНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ (ДО 70-РІЧНОГО ЮВІЛЕЮ ЗАКЛАДУ)

Т.В. Сорокман, С.В. Сокольник
Буковинський державний медичний університет МОЗ України
(м. Чернівці, Україна)

*Наука виграє, коли її крила розкуті фантазією
Майкл Фарадей*

Беззаперечним є той факт, що медицина потребує змін, здійснення реальних і адекватних удосконалень, які б приносили позитивні результати для всього населення нашої держави [1]. Стратегія розвитку медичної галузі України полягає у наданні високоспеціалізованої медичної допомоги населенню усіх регіонів [3]. Для досягнення поставленої мети необхідним є рішення ряду задач, спрямованих на розвиток медичної науки та інновацій у сфері охорони здоров'я, підвищення результативності наукових досліджень, зміцнення кадрового наукового потенціалу [2].

У 2000 році у зв'язку з реорганізацією навчального процесу у Буковинській державній медичній академії (Буковинський державний медичний університет) було створено кафедру факультетської педіатрії та медичної генетики (нині – педіатрії та медичної генетики), яку очолила видатний науковець, доктор медичних наук, професор Сорокман Таміла Василівна. Колектив кафедри нараховує 14 чоловік: 1 професор, 5 доцентів, 3 асистенти, 2 очних аспіранти, 1 клінічний ординатор та 2 лаборанти (фото 1).

Фото 1. Колектив кафедри педіатрії та медичної генетики

Головна мета роботи кафедри - професійна підготовка конкурентноспроможних фахівців лікувальних закладів, що визначає цілі, принципи і напрямки діяльності, організацію і методи вирішення конкретних навчальних, дослідницьких і методичних завдань: постійний особистісний професійний ріст викладачів, творчий пошук шляхів удосконалення професійної підготовки майбутніх лікарів та розвиток партнерських відносин із спо-

відненими кафедрами вищих навчальних закладів України, науково-дослідними установами, кафедрами практичної охорони здоров'я. Висока професійність професорсько-викладацького колективу кафедри є гарантом підготовки фахівців з високою кваліфікацією - творчих, неординарно-мислячих, орієнтованих на майбутнє, здатних працювати в медичній галузі.

Принцип діяльності кафедри передбачає повноцінну реалізацію усіх напрямків її роботи: навчальна робота, організаційно-методична робота (наукова, виховна), колективної та особистої відповідальності за процес і результати роботи, постійної підготовки майбутніх фахівців, що можливе лише за умов збільшення інтелектуального потенціалу кафедри, розвитку науково-дослідницької роботи кафедри, підвищення професіоналізму професорсько-викладацького складу, впровадження інноваційних методів організації навчального процесу та прогресивних освітніх технологій.

Кафедра педіатрії та медичної генетики входить до складу медичного факультету №4 і здійснює підготовку фахівців за спеціальностями «Лікувальна справа», «Педіатрія», «Медична генетика», «Стоматологія» за освітньо-кваліфікаційними рівнями – спеціаліст та магістр, забезпечуючи навчання з двох дисциплін: «педіатрія» та «медична генетика» українською та англійськими мовами. Для реалізації поставленої мети викладачі кафедри постійно працюють над забезпеченням високого науково-теоретичного, методичного і професійного рівня викладання та інноваційного супроводу навчального процесу: приймають активну участь у науково-методичних конференціях і семінарах для вивчення й узагальнення досвіду розвитку медичної освіти у вищих навчальних закладах МОЗ України; застосовують у процесі навчання різні форми інтерактивної підготовки студентів, що дозволяє закріпити теоретичні знання і розвинути навички практичної роботи; поновлюють та оновлюють науково-методичне забезпечення виробничого навчання, заснованого на спеціальному практичному матеріалі. Співробітники кафедри педіатрії та медичної генетики видали підручника - «Дитячі хвороби» (у двох томах) та «Клінічна генетика», 18 навчально-методичних посібників із грифом ЦМК МОЗ України, які отримали широке визнання у студентів, лікарів та лікарів. Розробка дистанційних курсів навчання на основі інформаційних і комунікаційних технологій.

інтернет-технологій (розроблена в університеті система Moodle) та активний розвиток сайту кафедри, розміщення на них навчально-методичних матеріалів дозволяють проводити навчання за допомогою різного рівня комп'ютерних технологій.

Кафедра педіатрії та медичної генетики є опорою з підготовки фахівців за спеціальністю «Медична психологія» з дисципліни «Медична генетика», у зв'язку з чим приймає участь у формуванні та удосконаленні змісту робочих навчальних планів і програм навчальної дисципліни з урахуванням актуальних проблем функціонування та розвитку галузі.

Співробітники кафедри педіатрії та медичної генетики активно працюють і в напрямку післядипломної освіти лікарів. На кафедрі навчаються лікарі у клінічній ординатурі з двох спеціальностей: педіатрія та медична генетика. Щорічно проводяться 8 циклів тематичного удосконалення з гастроентерології, кардіології, ендокринології, захворювань дітей раннього віку, медичної генетики, на яких охоче навчаються педіатри, лікарі загальної практики сімейної медицини, генетики, дитячі хірурги та анестезіологи. Співробітники кафедри є членами Асоціації педіатрів України та Асоціації дитячих гастроентерологів та нутріціологів України, головою обласного осередку останньої є професор Т.В. Сорокман. На засіданнях Асоціації викладачі кафедри ознайомлюють практичних лікарів із новою сучасною актуальною інформацією з тої чи іншої проблеми педіатрії.

Наукові дослідження кафедри є невід'ємною складовою науково-дослідної роботи університету і спрямовані на здійснення наукових досліджень розвитку педіатрії та медичної генетики.

Основні напрямки наукової роботи кафедри - дитяча гастроентерологія, ендокринологія та медична генетика. Під керівництвом Т.В. Сорокман кафедрою виконано 3 науково-дослідні роботи з медичної генетики та дитячої гастроентерології («Поширеність та клініко-генетична характеристика уроджених вад розвитку у дітей Чернівецької області» (2000-2005); «Епідеміологія, прогнозування, імуногенетична характеристика та патогенетичне обґрунтування диференційного лікування захворювань гастроудоденальної зони у дітей сільської місцевості» (2006-2010); «Прогнозування, клінічно-генетична характеристика та шляхи профілактики уроджених вад розвитку в дітей» (2008-2010), остання - за державним замовленням МОЗ України. На даний час кафедра продовжує обраний напрямок наукової діяльності, виконуючи науково-дослідну роботу на тему «Оптимізація діагностики та лікування гелікобактер-асоційованих захворювань гастроудоденальної ділянки в дітей» (2011-2015). За час існування кафедри захищено 1 докторську, 10 кандидатських дисертаційних робіт, 10 магістерських кваліфікаційних робіт. Наразі виконуються 1 докторська, 2 кандидатські дисертації, 3 магістерських роботи.

На основі проведених науково-дослідних ро-

біт науковцями кафедри вивчено розповсюдженість, структуру та динамічні зміни уроджених вад розвитку в дітей Чернівецької області; створено реєстр уроджених вад розвитку; виділено найбільш значимі фактори ризику розвитку вад серцево-судинної системи в дітей, удосконалено критерії ранньої їх діагностики та обґрунтовано нові підходи до профілактики; описана клінічно-генетична характеристика та виведена математична модель ризику уроджених вад серця в дітей, запропоновано схему раціонального обстеження хворих, яка забезпечує прогнозування перебігу та ризик виникнення уроджених вад серцево-судинної системи, удосконалено ультрасонографічні критерії діагностики уроджених вад серця в дітей для використання у пологових будинках, дитячих поліклініках та стаціонарах. Створено Реєстр сімей Буковини з уродженими вадами розвитку. Деталізовано проведення медико-генетичного консультування у родинах високого ризику розвитку вад серцево-судинної системи, запропонована система конкретних заходів щодо ранньої діагностики та профілактики вад серця в дітей.

Співробітниками кафедри вперше вивчено епідеміологію гелікобактерної інфекції у дітей Чернівецької області, досліджено гени патогенності гелікобактерної інфекції, проаналізовано особливості перебігу гелікобактер-асоційованих захворювань в дітей залежно від генів патогенності *Helicobacter pylori*; встановлено характер змін окисидантно-прооксидантного гомеостазу, вплив окиснювального стресу на морфологічний стан слизової оболонки, порушення інтерлейкінового профілю в дітей із захворюваннями гастродуоденальної ділянки залежно від наявності *Helicobacter pylori*, токсигенності його штамів та поліморфізму генів інтерлейкінів. Новими є дані про частотний розподіл поліморфізму генів інтерлейкінів у хворих і здорових дітей та доведено їх вплив на розвиток і тяжкість перебігу захворювання. Встановлено асоціативні зв'язки алелей та генотипів генів інтерлейкінів із штамми *Helicobacter pylori* та особливостями перебігу ерозивно-виразкових захворювань, визначено ендоскопічні та морфометричні особливості виразкових уражень у дітей із різними генотипами поліморфних локусів генів інтерлейкінів, а також у асоціації з різними генотипами *Helicobacter pylori*. Вперше виділено фенотипи захворювання та проведена їх прогностична оцінка, встановлено предиктори ризику розвитку гелікобактер-асоційованих захворювань гастроудоденальної ділянки в дітей, тяжкості перебігу та частоти рецидивування захворювань, розроблено математичні моделі ризику розвитку та тяжкості перебігу виразкової хвороби. Запропоновані та апробовані диференційовані діагностично-прогностичний та лікувальний алгоритми раціонального обстеження та лікування дітей із гелікобактер-асоційованими захворюваннями гастродуоденальної ділянки в дітей, що дозволяють підвищити ефективність діагностики та обґру-

товано підходити до визначення об'єму та тривалості терапії.

Велика увага науковців кафедри приділяється стану здоров'я дітей, які проживають у регіоні з йодною недостатністю. Визначено ступінь зобної ендемії та розповсюдженість зоба серед дитячого населення Північної Буковини за окремими критеріями ВООЗ/ЮНІСЕФ/ІССІВDD. Показано невідповідність між частотою зоба серед дітей із різних зон проживання та медіаною йодурії, що передбачає наявність інших, зобогенних факторів у формуванні ендемічного процесу на Північній Буковині. Вивчено розповсюдженість субклінічного гіпотиреозу серед дітей шкільного віку, які проживають за умов йодного дефіциту та проведена оцінка стану здоров'я і розвитку цих дітей. Виділено основні напрямки порушення розвитку дітей із зобом залежно від функціонального стану щитоподібної залози. Удосконалено алгоритм ранньої діагностики тиреопатій, обґрунтовано необхідність проведення масового скринінгового дослідження на виявлення ендемічних тиреопатій серед дитячого населення Північної Буковини. За результатами проведених досліджень розроблені клініко-лабораторні діагностичні маркери порушення функції щитоподібної залози, встановлено покази для виділення груп ризику за розвитком ендемічних тиреопатій у дітей із йододефіцитних районів мешкання. Обґрунтована і розроблена наукова концепція збереження здоров'я дітей, які постійно мешкають за умов пролонгованої дії малих доз іонізуючого опромінення. Результати дослідження кафедри лягли у основу рішення Чернівецької обласної ради «Про невідкладні заходи щодо профілактики йододефіцитних захворювань серед населення області». Означена структура змін з боку гіпофізарно-тиреоїдної системи та визначена тенденція їх розвитку. Одержано принципово нові дані про характер перебігу і зв'язок із фактором радіаційного забруднення навколишнього середовища патології щитовидної залози. Проведена оцінка показників периферичної крові у дітей різного віку залежно від рівня радіоактивного забруднення середовища та інкорпорації радіоцезію. Вивчені дискретні статеві-вікові особливості показників гемограми та виявлені відмінності у дітей різних районів мешкання. Впроваджено ефективні реабілітаційні заходи, спрямовані на корекцію виявлених порушень та мінімізацію несприятливого впливу іонізуючого опромінення. Запропонований спосіб застосування пектину для виведення інкорпорованих радіонуклідів із організму дітей, які постійно мешкають на радіаційно забруднених територіях.

Результати наукових робіт кафедри відображені у понад 500 наукових працях у фахових виданнях України та провідних журналах за кордоном, збірниках науково-практичних конференцій різного рівня, 8 монографіях, 3 методичних рекомендаціях МОЗ України, чисельних раціоналізаторських пропозиціях, 32 деклараційних патентах,

13 нововведеннях, 11 інформаційних листів України та впроваджені шляхом захисту та використання в навчальному процесі та щоденній праці лікарів профільних відділень тісно співпрацює та поглиблює наукову співпрацю з науковцями інших закладів України, США, Румунії, Російської Федерації (фото 2).

Фото 2. Міжнародна науково-практична конференція «Сучасні методи діагностики в педіатрії» (Чернівці, 2013)

Професор Т.В. Сорокман є заступником члена спеціалізованої вченої ради за спеціальностями «патологічна фізіологія» і «педіатрія» при Вінницькому державному медичному університеті та входить до складу редакційної ради наукового журналу «Здоров'я ребенка» (Україна), редакційної колегії наукових журналів «Неонатологія та перинатальна медицина» (Україна) та «International Journal of Biomedicine» (США). Він активно співпрацює з колегами кафедри широко цитується в вітчизняних та зарубіжних вченими.

На базі кафедри педіатрії та медичної психології працює студентський науковий гурток, члени якого є активними учасниками Всеукраїнських та міжнародних студентських науково-практичних конференцій і Всеукраїнських олімпіад з педіатрії та медичної генетики. Викладачі кафедри не лише залучають студентську молодь до наукової роботи, а й проводять серед них виховну роботу, з метою формування у студентів комплексу особистісних якостей і рис характеру майбутнього фахівця, які поглиблюють знання, уміння і практичні навички, формують національну свідомість, культуру (фото 3). Викладачі кафедри є наставниками академічних груп студентів.

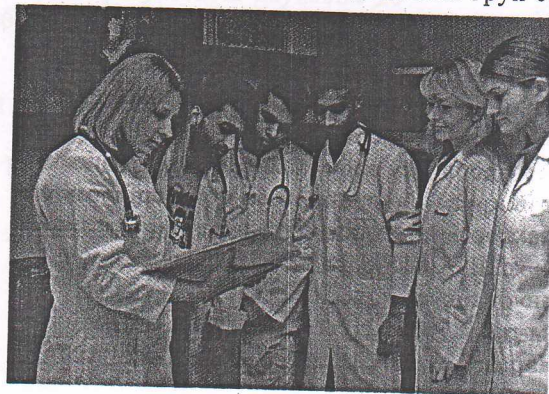

Фото 3. Робота студентського наукового гуртка (медичний факультет №3)

медичного факультету №4.

Поряд з навчальною та науковою роботою кафедра тісно співпрацює з практичною охороною здоров'я (фото 4, 5).

Фото 4. Обстеження хворого проводить доктор медичних наук, професор Сорокман Т.В.

Фото 5. Співробітники кафедри педіатрії та медичної генетики на обході у ендокринологічному відділенні обласної дитячої клінічної лікарні.

Співробітники кафедри постійно проводять консультативно-лікувальну роботу в базовій лікарні та лікувальних закладах районів області, є кураторами 7 відділень обласної дитячої клінічної лікарні (дерматологічного, ендокринологічного, неврологічного, гастроентерологічного, поліклінічного, фізіотерапевтичного та функціональної діагностики). Майже кожен із співробітників кафедри має другу суміжну спеціалізацію окрім педіатрії: 3 – з дитячої гастроентерології (професор Т.В. Сорокман, доценти С.В. Сокольник, Г.Б. Бод-

нар), 3 – з медичної генетики (доцент І.В. Ластівка, асистенти Н.І. Підвисоцька, М.О. Ризничук), 1 – з дитячої кардіології, функціональної діагностики (доцент Л.В. Швигар), 1 – з дитячої анестезіології (асистент Д.Р. Андрійчук), 2 – з дитячої ендокринології (професор Т.В. Сорокман, асистент М.О. Ризничук). П'ять співробітників кафедри мають вищі кваліфікаційні категорії з двох спеціальностей (професор Т.В. Сорокман, доценти М.Г. Гінгуляк, І.В. Ластівка, С.В. Сокольник, Л.В. Швигар).

Неодноразово викладачі кафедри нагороджувалися почесною грамотою МОЗ України (професор Т.В. Сорокман), грамотами Буковинського державного медичного університету, Чернівецьких міської та обласної Рад, Департаментів охорони здоров'я міської та обласної державних адміністрацій Буковини. Професор Т.В. Сорокман є Лауреатом премій імені Володимира Залозецького та Юрія Федьковича.

Перспективи подальшої роботи кафедри педіатрії та медичної генетики полягають у підвищенні професійного рівня, педагогічної майстерності, наукової кваліфікації професорсько-викладацького складу, забезпеченні достатнього науково-теоретичного і методичного рівня викладання педіатрії та медичної генетики у повному обсязі освітніх програм; використанні у навчальному процесі новітніх інноваційних та інформаційних технологій, інтерактивних методів і засобів навчання; забезпечення максимальної адаптації професійної підготовки до умов майбутньої роботи, підготовки фахівця конкурентоспроможного на ринку праці, привабливого для роботодавця; розвитку творчих можливостей науково-педагогічних працівників кафедри; вивчення, узагальнення і поширення педагогічного досвіду; розвиток індивідуальних форм методичної роботи: наставництва, стажування, консультування, відвідування занять та позаурочних заходів, самоосвіта; активізації наукових досліджень та творчих пошуків, як основи підготовки науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації і майбутніх фахівців; розвитку форм наукової співпраці з установами та організаціями для розв'язання складних наукових проблем, впровадження результатів наукових досліджень і розробок.

Література

1. Майданник В.Г. Сучасні проблеми та перспективи розвитку педіатрії в Україні / В.Г. Майданник // Здоров'я України. - 2006. - №19/1.
2. Проблемні питання в системі вищої освіти України / Т.В. Сорокман, М.Г. Гінгуляк, С.В. Сокольник [та ін.] // Медична освіта. - 2012. - №3 (додаток). - С. 165-168.
3. <http://www.vberez.gov.ua/ua/publication/content/1092.htm>